(nad knihou Miloše Zapletala Záhady a tajemství Jaroslava Foglara)

Měl jsem smůlu. V naší domácnosti neležely v padesátých a počátkem šedesátých let knihy **Jaroslava Foglara**, ani svázaný Mladý hlasatel. V době, kdy by mě Foglar asi nejvíc oslovil, tedy mezi desátým a dvanáctým rokem, se mi dostal do rukou Karel May s obrázky Zdeňka Buriana, vydaný před válkou. Hltal jsem Vinnetoua pár let před filmovým boomem Made by NSR. Stejně tak jsem hltal všechny vydané knihy Julese Vernea. V době, kdy po krátkém uvolnění začal Foglar na čas vycházet, mi už připadal naivní a neskutečný. Nikdy jsem se k němu nedokázal vrátit.

Nedávno se mi dostala do ruky kniha **Miloše Zapletala *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara***, vydaná v Knižním klubu k loňskému stému výročí narození spisovatele. Knihu jsem přečetl na jeden zátah. I zde se nakladatelství nenamáhalo zařadit portrét autora. Autor, jak lze z textu dovodit, je učitel, narozený někdy kolem roku 1930, a byl členem Foglarova oddílu.

Kniha je vedena snahou po co nejobjektivnějším obrazu této v literární historii zcela neobvyklé osobnosti. Skautské hnutí na našem území, od svého založení (Svojsík) před I. světovou válkou v návaznosti na zakladatele Baden - Powella, mělo mezi válkami masovou podobu. Foglarův vývoj jako skauta a skautského vůdce ale nebyl přímočarý. Po prvním seznámení s oddílem byl jeho skautský život na čas přerušen a Foglar pak celých 62 (!) let působil jako vůdce chlapců.

Z dítěte, které už v předškolním věku umělo číst, vyrostl průměrný žák, který měl pouze základní vzdělání. Jenže na rozdíl od jiných, Foglar svým pečlivým čitelným rukopisem celá léta vedl skautskou kroniku čítající několik tisíc stran. Jako skautský vůdce si Foglar nerozuměl s dospívajícími chlapci, často studenty, ale jeho "cílovou skupinu" tvořili chlapci kolem 10 až 12 let, s nimiž si rozuměl dokonale a pro něž vlastně začal psát své knihy.

V podstatě po celý svůj život nebyl a není Foglar uznáván jako velký literát. První kritiky poukazovaly zejména na špatnou jazykovou stránku jeho knih. Teprve později se tato stránka poněkud obrousila zásluhou jazykových redaktorů.

Co však bylo Foglarovi ještě více vytýkáno, je černobílost postav, vytváření Rikitanů a Dušínů na jedné straně a Bratrstev kočičí pracky na straně druhé, a nic mezi tím. Jenže asi právě proto jej čtenáři v dětském věku tolik milovali a doufám, že i milují. Dítě do určitého věku vnímá své rodiče i lidi z okolí jako vzory chování a v podstatě touží, aby zde byl někdo, kdo nemá chyby a o němž nelze pochybovat. Ale stejný přístup nalezneme v knihách Karla Maye či v knihách Verneových a ostatně i ve všech krásných pohádkách.

Skauting jako hnutí měl opakované potíže s totalitními režimy a musel je tedy mít zákonitě i Foglar. Bohužel vždy, když stoupal k vrcholu zájmu čtenářů a tím i k relativně velmi slušným příjmům, nastal společenský zvrat. Ale Foglar, a v tom nebyl jistě sám, dokázal mládež převést přes těžká období, byť pod cizími jmény oddílu, když se slovo skaut nesmělo ani vyslovit.

Samozřejmě že i o Foglara měla zájem totalitní tajná policie. Je sice prokázáno, že podepsal závazek ke spolupráci, ale důkazy o jeho vině na lidských osudech kolem něj dány nejsou.

Foglarův osobní život byl a je předmětem často i bulvárních dohadů. Jenže, jak uvádí autor, Foglar měl v životě dvě velké lásky. První byla jeho matka, která v mladém věku ovdověla a s níž Foglar ve stísněných poměrech žil, a druhou láskou byl skauting. Foglar při svých zaměstnáních věnoval prakticky veškerý volný čas své mamince a skautům. Foglarova matka zemřela ve věku 102 let. Muži, kteří jsou takto vázáni na matku, se žení jen velmi zřídka. Dohady o Foglarově odlišném sexuálním zaměření jsou tedy spíše zbožným přáním bulváru a i kdyby tomu tak bylo, popularitě jeho díla to naprosto nic neubere.

Zajímavé je, že překlady Foglarových knih do polštiny, němčiny a maďarštiny nevyvolaly v zemích jejich vydání velký ohlas u dětských čtenářů. Přitom skautské hnutí, na rozdíl od jeho divoké podoby - trampingu, existuje prakticky ve všech zemích světa, byť s různými obměnami.

Foglar se dožil doby, kdy jeho dílo bylo opakovaně vydáváno, oslavováno, kdy různí interpreti (Vyčítal, Kamelot, Wabi Ryvola a další) zpívali a zpívají na téma foglarovky a Foglar řadu písní. Jména jako Dušín, Losna či Mažňák s oblibou používá jako symboly i politická scéna. Některé foglarovky byly i zfilmovány.

Kniha Miloše Zapletala mi v mnohém osvětlila fenomén Foglar. Byť asi Foglar nebude nikdy řazen do špičky českých spisovatelů, vykonal, a doufám že ještě vykoná, pro mládež více než

řada oslavovaných jmen. Takže, díky pane Foglare a díky pane Zapletale.